

2021 BM İKLİM KONFERANSI: **GÜNDEMDEKİLER, UMUTLAR ve ACI GERÇEKLER**

Alp Tanju
GİF Program Direktörü

COVID-19 pandemisi sebebiyle geçtiğimiz yıl ertelenmek zorunda kalan 2021 Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı (COP26), hem pandemi hem de iklim krizi kaynaklı doğal afetler ile dolu uzun bir aranın ardından İskoçya'nın Glasgow şehrinde başlamıştır. 31 Ekim – 12 Kasım arası devam edecek olan konferans, 200 ülkeden neredeyse 30 bin kişiye ev sahipliği yapacaktır. 2015 Paris İklim Anlaşması'nı imzalayan taraflar arasındaki üçüncü iklim konulu toplantı olacak olan COP26'un, konferansın her gününde finans, ulaşım, halk bilinçlenmesi gibi iklim krizinin dokunduğu çeşitli konular hakkında katılımcı ülkeleri ortak bir hareket planı etrafında birleştirmesi hedeflenmektedir. Fakat şüphesiz ki konferanstaki birincil öncelik, Paris Anlaşması sürecinde mutabık kalınan küresel sıcaklık artışını 1,5°C ile sınırlamak için özellikle karbon dioksit salınımlarında başı çeken gelişmiş ülkeleri daha esaslı politikalar benimsemeye zorlamaktır. Bu çerçevede etrafında şekillenecek konferansın ana hedefleri, dört grup halinde belirtilmiştir:¹

- 1- Tüm ülkelerin 2050 yılına kadar emisyonlarını sıfıra indirmeleri ve bu amaç doğrultusunda kömürden yenilenebilir enerjiye geçişin sağlanması.
- 2- İnsanları ve doğal yaşam alanlarını korumak amacıyla erken uyarı önlemlerinin alınması, iklim değişikliğine dayanıklı altyapı ile tarım projelerinin başlatılması.
- 3- İklim değişikliği ile mücadele adına Paris Anlaşması'nı imzalayan gelişmiş ülkeler tarafından söz verilen yıllık en az 100 milyar dolar iklim yatırım ödemelerinin yerine getirilmesi.
- 4- Paris İklim Anlaşmasını işler hale getirmek için Paris Kurallar Kitabı'nın tamamlanması.

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) tarafından birkaç ay önce yayımlanan 2021 değerlendirme raporundaki kötümser resmin gölgesinde gerçekleşmekte olan konferans, birçok yorumcu ve katılımcı tarafından iklim krizinin en yıkıcı etkilerinin önüne geçebilmek için 'son şans' olarak nitelendirilmektedir. Peki ülkeler, bu son şansı değerlendirme konusunda ne kadar ciddi düşünmektedirler?

Öncelikle COP26'ya hangi ülkelerin katılıp katılmadığından başlayalım. 2020 yılında Trump ile beraber Paris Anlaşması'ndan çıkan fakat Başkan Biden liderliğinde geri dönen ABD'nin konferansa büyük bir delegasyonla gelmesi iyi bir gelişme olarak karşılanmıştır. Nitekim aynısını

¹ <https://ukcop26.org/cop26-goals/>

Rusya ve Çin için söylemek ne yazık ki mümkün değildir. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, COVID-19'u sebep göstererek katılmaktan vazgeçmiş, fakat iklim değişikliğinin Rusya'nın dış politika önceliklerinden biri olmayı sürdürdüğünü ifade etmiştir. Nitekim Putin, karbon emisyonlarında net sıfıra ulaşma hedeflerini 2060 olarak belirlediğini açıklamıştır. Dünya ülkeleri arasında çevreyi en fazla kirleten ülke olan Çin'in Devlet Başkanı Xi Jinping ise konferansa yazılı bir ifade göndermeyi yeterli bulmuş, iklim krizi ile ilgili herhangi köklü bir değişiklik yapma vaatlerinden kaçınarak sadece Çin'in karbon emisyonlarının 2030'a kadar tavan yapacağını ve 2060'a kadar karbon nötr hale gelmeyi 'amaçlayacağını' belirtmiştir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ise güvenlik protokolü ile ilgili bir anlaşmazlık yüzünden katılmayacağını açıklamıştır.

Konferansa katılan ülkelerin, 2015'teki Paris Anlaşması'ndan bu yana karbon emisyonlarını azaltmak için şimdiye kadar gösterdikleri performans ise bir başka tartışmalı konudur. Birleşmiş Milletler tarafından Ekim 2021'de yayınlanan BM Emisyon Açığı Raporuna göre, Paris Anlaşması hedeflerini yerine getirmek adına özellikle G20 ülkelerince son 5 yıl içinde alınan tedbirlerin büyük ölçüde yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Rapora göre mevcut durumda alınan tedbir seviyesi, küresel sıcaklık artışını 1,5°C civarlarında tutmayı başaramamakla kalmayıp, aksine 2,7°C'ye kadar çıkmasına önyak olmaktadır.

Çin'in geçtiğimiz aylarda artık ülke dışında kömürle çalışan fabrika açmayacağını duyurması çevreciler için büyük bir sevinç kaynağı olmuş olabilir. Bununla birlikte Çin'in, ülke içindeki fabrikalar ile ilgili bir değişiklik yapmaması ve aksine daha fazla kömür bazlı fabrika inşa etmesi beklenmektedir. Geçtiğimiz yılda inşa ettiği yeni fabrikalar ile Çin, dünya üzerindeki yeni işleve giren kömür bazlı fabrikaların %76'sına ev sahipliği yapmaktadır.²

ABD, Biden'ın gelişiyle beraber sera gazı emisyonlarını 2050'ye kadar sıfırlama hedefi koymuş ve tartışmalı Keystone XL ham petrol boru hattının ruhsatını geri çekmiştir. Fakat emisyonları aşağı çekmekte en kritik yasa tasarılarından biri olan kamu hizmeti şirketlerinin yenilenebilir enerji kullanma teşviki programı, şimdilik ABD Senatosunda tıkanmıştır.

Çin ve ABD'den sonra salınımlarda üçüncü sırada gelen Hindistan, halihazırda büyük oranda Paris hedeflerinin dışındadır ve 2015'ten beri emisyonlarını sıfırlamak için belirli bir tarih göstermekten kaçınmıştır. Konferansın ikinci gününde en sonunda tarih göstermeye hazır olduğunu söyleyen Hindistan delegasyonu hedef olarak 2070'i göstererek tahmin edilenden daha uzun bir süre vermiş, hedeflerini bulabilmeleri için gelişmiş ülkelerin söz konusu enerji dönüşümüne daha fazla yatırım yapmalarının gerektiğinin altını çizmiştir. Hindistan için 2070 bile aslında meşakkatli bir süreç olacaktır, çünkü son yıllarda yenilenebilir enerjiye yaptıkları büyük yatırımlara rağmen enerji ekonomisi %60 kömüre dayalıdır. Fakat yine de 50 yıl sonrası için bir hedef koymanın ne kadar ciddi olduğu sorgulanabilir, zira o tarihe kadar hızla gelişen teknoloji sayesinde oldukça farklı durumlarla karşılaşılabilir.

Rusya, Japonya, Birleşik Krallık ve geri kalan diğer büyük emisyon ülkeleri, son 5 yıl içinde ekonomilerini dönüştürmek konusunda verdikleri sözleri yerine getirememiş, ya da küresel iklim değişikliği ile savaşmak için yeterince yatırım fonu oluşturamamışlardır. Konferansa ev sahipliği yapan Birleşik Krallık Başbakanı Boris Johnson, her ne kadar iklim krizinin ciddiyetini vurgulayan ve Birleşik Krallık'ın salınım azaltmada liderlik rolünü üstlenip 2050'de net sıfırı bulacaklarını

² <https://globalenergymonitor.org/press-release/new-report-record-coal-plant-retirements-in-u-s-and-eu-offset-by-china-coal-plant-boom-in-2020/>

ifade eden bir açılış konuşması yapmış olsa da, kendi hükümeti karbon bütçesi (1,5°C sıcaklık artışı hedefinde kalmak için salınabilecek karbondioksit hesaplaması) hedeflerini tutturılmaktan oldukça uzaktır. Gerçekte, Birleşik Krallık'ın 2050'den önce emisyonlarını %80 oranında azaltabilmesi bile neredeyse imkansız görünmektedir.³ Ülkelerin iklim krizi konusundaki büyük vaatleri ile yetersiz politikaları arasındaki uçurum doğal olarak konferans öncesi büyük tepki toplamış, 5 Kasım Cuma gününde İskoçya'nın 2003'ten bu yana göreceği en büyük protestonun gerçekleşmesi planlanmıştır.

Bununla birlikte COP26, şimdiden birkaç önemli olumlu gelişmeye sahne olmuştur. Öncelikle katılımcı ülkeler, 2030 yılına kadar ormansızlaşmayı durdurup yok olan ormanları tekrardan yeşillendirme konusunda ortak bir hedef koymuşlardır. Bu anlaşmayı imzalayan partiler arasında her sene Amazon ormanının daha büyük bir kısmını ormansızlaşmaya kaybeden Brezilya'nın da bulunması, umut teşkil etmektedir. Bu gelişmenin yanı sıra, ABD ve AB ülkelerinin başı çektiği bir grup, ayrıca metan gazı salınımını kontrol altına almak ve ideal olarak 2030 yılına kadar en azından %30 oranında azaltmak konusunda anlaşmaya varmıştır. Karbondioksit salınımından sonra çevre için en büyük tehlikelerden biri kabul edilen metan salınımının kontrolü, büyükbaş hayvancılığında petrol endüstrisine kadar birçok endüstrinin geleceğini etkileyecek yan etkiler taşımaktadır. Kritik olarak en fazla metan gazı üreten ülkeler olan Rusya ve Çin, bu anlaşmaya taraf olmamışlardır.

Karayıpler Kalkınma Bankası, iklim değişikliğinin etkileriyle en fazla ve ağır şekilde mücadele edecek olan ada ülkelerine yatırım yapma önerisi sunmuştur. Gelişmiş ülkeler ve uluslararası finansal organizasyonlardan yıllardır yardım bekleyen ada ülkeleri için bu yatırım planı, son derece önemli bir başarıdır. Bank of America Başkanı Brian Moynihan 2050'ye kadar emisyonlarda net sıfıra ulaşmak için bankanın yardıma en çok ihtiyacı olan ülkelere 1 trilyon dolar yatırım yapacağını belirtmiştir. Konferansta ayrıca Afrika Yeşil Finans Koalisyonu (AGFC) yaratılmış, Afrika ekonomisini dönüştürüp daha fazla 'yeşil' yatırım sağlamak için trilyon dolarlık bir finans politikası açıklanmıştır. Fakat her sene daha da şiddetlenen iklim krizinin sunduğu tehlikeye karşı tek umut, daha fazla ülkenin daha radikal çözümler üreterek risk altında olan ülkelere daha fazla yardım etmesinden geçmektedir. Net sıfıra ulaşmak için gereken dönüşümün 2050 ya da 2030'u beklemeden bugünden kararlı adımlarla yapılması gerekmektedir. Ülkeler bu yolda gereken adımları atabilecek mi, yoksa yine büyük vaatler fakat yavaş ve tedrici çözümler mi gündeme hakim olacak, önümüzdeki günlerde göreceğiz.

³ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/may/26/britain-net-zero-targets-environmental-issues>